

Bevezetés a frazeológiába

A kurzus célja, hogy megismertesse a hallgatókat az állandósult szókapcsolatok problematikájával, azok azonosíthatóságának kérdéseivel, jellemzőivel, osztályozási lehetőségeikkel. A szemináriumon számos érdekes gyakorlati feladatot is megoldhatnak a hallgatók, bővítve ezzel szókincsüket, elmélyítve egyes szólások vagy közmondások használatában való jártasságukat. Nagyon sok színes szólásmagyarázat is elhangzik az órán, melyekkel betekintést nyerhetnek egyes kifejezések keletkezésének művelődéstörténeti hátterébe. Emellett szó esik a frazeológiai egységek fordíthatóságának kérdéseiről éppúgy, mint az iskolai oktatásban történő felhasználásukról.

Tematika:

1. A frazeológia tárgya
2. A frazeológiai egységek meghatározásának és osztályozásának nehézségei (polilexikalitás, lexikális rögzültség, pszicholingvisztikai rögzültség, strukturális rögzültség, pragmatikai rögzültség, idiomatikus jelleg)
3. A frazeológiai egységek osztályozása (a kommunikációs funkciók alapján; szintaktikai viselkedésük alapján; a kifejezések szófaji értéke alapján; szemantikai viselkedésük alapján; szerkezeti-szemantikai keverékosztályozás)
4. A közmondások
5. A frazeológiai egységek jelentésviszonyai (frazeológiai sorok; frazeológiai szinonimák; frazeológiai antonimák; frazeológiai tematikus csoportok)
6. A frazeológiai egységek a szövegben
7. Frazeológiai egységek és valencia
8. A lexikalizálódási folyamat faktorai a frazeológiai egységekben
9. A frazeológiai egységek életkora és hagyományozódása
10. Frazeológiai egységek kontrasztív vizsgálata (ekvivalenciatípusok)
11. Frazeológiai egységek az iskolai oktatásban.

Irodalom:

FORGÁCS TAMÁS 2007: *Bevezetés a frazeológiába. A szólás- és közmondáskutatás alapjai.* Budapest. Tinta Könyvkiadó.

Ajánlott:

FORGÁCS TAMÁS: *Cigány, zsidó meg a pap, hogy megcsaljon, azon kap...* – avagy: Hogyan születik és működik a nyelvi sztereotípiá. Néprajz és Nyelvtudomány XXXIX. 87-105.

FORGÁCS TAMÁS 2003: *Magyar szólások és közmondások szótára. Mai nyelvünk állandósult szókapcsolatai példákkal szemléltetve.* Budapest. Tinta Könyvkiadó. Különösen fontos a kötet előszava.

FORGÁCS TAMÁS 2013: *Magyar szólások és közmondások szótára.* Bővített és átdolgozott kiadás. Budapest. Akadémiai Kiadó. Különösen fontos a kötet előszava.

FORGÁCS TAMÁS 2003a: Lexikalizálódási és grammatikalizálódási folyamatok frazeológiai egységekben. *Magyar Nyelv* XCIX. 259-273 és 412-427.

- FORGÁCS TAMÁS 2003b: Unikális komponensek frazeológiai egységekben. In: Büky László – Forgács Tamás (szerk.): *A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei III.* Magyar és finnugor jelentéstörténet. Szeged. 23-37.
- JUHÁSZ JÓZSEF 1980: A frazeológia mint nyelvészeti diszciplína, in *Tanulmányok a mai magyar nyelv szókészlettana és jelentéstana köréből*, Budapest, 79-97.
- HADROVICS LÁSZLÓ 1995: *Magyar frazeológia. Történeti áttekintés*, Budapest, Akadémiai. (főként: 25-34)
- O. NAGY GÁBOR 1956: Mi a szólás? In: *Magyar Nyelvőr* L, 110-126 és 396-408.
- SZEMERKÉNYI, ÁGNES 1988: Közmondás és szólás (proverbium). In: VARGYAS LAJOS (főszerk.): *Magyar Néprajz V. Népköltészet*. Budapest. Akadémiai Kiadó.

Szeged, 2019. szeptember 4.

Dr. Forgács Tamás
egy. docens

A szemináriumról maximum 2 hiányzás engedélyezett. Ennél több csak kivételes esetben, orvosi igazolással lehetséges. A jegyszerzés feltétele a szemináriumokon való rendszeres és aktív részvétel, a rendszeres házi feladatok elkészítése, egy kisebb házi dolgozat benyújtása november végéig és a félév végén egy zárthelyi dolgozat.